



Õiguskantsler

Ulrika Paavle  
Advokaadibüroo Sorainen  
ulrika.paavle@sorainen.com

Teie 01.10.2025 nr

Meie 04.11.2025 nr 6-2/252255/2507925

Austatud Ulrika Paavle, Allar Jõks ja Norman Aas

Palusite õiguskantsleril hinnata, kas Vabariigi Valitsuse 03.01.2013 määrusega nr 4 kehtestatud „Jälitustoimingust teavitamise ja jälitustoimiku tutvustamise kord“ (edaspidi ka *kord*) on kooskõlas põhiseadusega. Täpsemalt küsisite, kas see kord ületab [kriminaalmenetluse seadustiku](#) (KrMS) § 126<sup>14</sup> lõikes 3 sätestatud volitusnormi piire ning kas korra § 5 lõige 7, mis keelab tutvumiseks esitatud andmetest koopia tegemise, piirab ebaproportsionaalselt kaitseõiguse teostamist.

Täna, et pöördusite õiguskantsleri poole ja probleemist teada andsite.

Leian, et „[Jälitustoimingust teavitamise ja jälitustoimiku tutvustamise kord](#)“ ei ületa volitusnormi piire (KrMS § 126<sup>14</sup> lõige 3), sest teavitamise ja tutvustamise kord ei sea tutvumisele täiendavaid sisulisi tingimusi, vaid üksnes täpsustab, mis viisil tutvumine toimub.

Korra § 5 kohaselt tutvustab inimestele jälitustoiminguga kogutud andmeid jälitus- või uurimisasutus. Praegu ei ole vajadust korda selles osas muuta. Seaduse mõttega on kooskõlas ka see, et jälitusteavet tutvustatakse vaid inimestele, kes on selleks ise soovi avaldanud. Põhjendamatu on aga keelata tutvumiseks esitatud andmetest koopia tegemist, nagu on sätestatud korra § 5 lõikes 7. Selline üldine keeld tuleks kaotada.

Kahtlemata aitab andmetest koopia tegemise keelamine tõhusamalt kaitsta inimeste perekonna- ja eraelu puutumatust, eelkõige andmete võimaliku soovimatu leviku eest. Samas võivad inimesele tutvumiseks esitatud andmed puudutada üksnes teda ennast, näiteks kui need on saadud tema telefoni positsioneerimisel, sõiduki (nt GPS-seadme abil) varjatud jälgimise käigus jne. Sellistest andmetest koopia tegemise keelamine ei teeni kolmandate isikute õiguste kaitse eesmärki ning on seega ilmselgelt ebaproportsionaalne. Ka muust materjalist koopia tegemise võimalust ei tohiks automaatselt välistada (arvestades näiteks menetlusökonoomia põhimõtet).

Teatud juhtudel võib olla andmete paljundamise piiramine inimeste õiguste ja huvide kaitseks siiski vajalik: eelkõige näiteks sel juhul, kui võib pidada tõenäoliseks, et eriti delikaatsete andmete ja/või asja tehniolude avalikuks tulek kahjustaks kolmandate isikute õigusi.

Saadan selle kirja teadmiseks Justiits- ja Digiministeeriumile. Palun ministeeriumil kaaluda võimalust jälitusteabe tutvustamise korda muuta, nii et prokuratuuril oleks õigus teatud juhtudel (näiteks teiste inimeste õiguste kaitseks) põhjendatud otsusega piirata tutvumiseks esitatud andmetest koopiategemist. Üldjuhul peaks aga andmetest koopia tegemine olema siiski võimalik (näiteks andmetega tutvuja või tema advokaadi taotlusel või menetleja algatusel).

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. [info@oiguskantsler.ee](mailto:info@oiguskantsler.ee) [www.oiguskantsler.ee](http://www.oiguskantsler.ee)

Olete pöördumises viidanud, et kord võib olla vastuolus KrMS § 160<sup>4</sup> lõikega 1, mis näeb ette menetlusedokumentidest väljakirjutuste tegemise ja koopiate saamise õiguse. See säte kohaldub siiski vaid neile jälitustoiminguga kogutud andmetele (sh jälitustoimingu käigus tehtud fotod, heli- ja videosalvestised), mis vormistatakse jälitusprotokolli või selle lisana ehk menetlusedokumentina kriminaaltoimikusse. Andmeid, mis esitatakse inimesele tutvumiseks mainitud korra alusel, ei saa käsitada menetlusedokumentina. Küll aga tuleb lubada teha koopia protokollist, mis koostatakse andmete tutvustamise kohta.

Õiguskantsler on varem korduvalt leidnud, et „Jälitustoimingust teavitamise ja jälitustoimiku tutvustamise korra“ § 5 lõikest 1 tulenev nõue tutvustada jälitustoiminguga kogutud andmeid jälitusasutuse ametiruumides või erandina kinnipidamisasutuses, on põhjendatud. Samal seisukohal olen ka praegu.

Inimesele tuleb tutvustada jälitustoimingute käigus tema kohta kogutud materjali. Enamasti on aga väga keeruline eraldada tutvuja enda andmeid paljude teiste inimeste perekonna- ja eraelu kohta käivatest andmetest. Kui jälitusandmete tutvustamist kontrollib jälitus- või uurimisasutus, on võimalik tõhusamalt vähendada riski, et inimeste eraelulised andmed satuvad põhjendamatult (nt meedia kaudu) avalikkuse ette. Selleks on väga oluline ka täpselt fikseerida (protokolli kirja panna), kellele, kui suures mahus ja milliseid andmeid on tutvumiseks esitatud.

KrMS 126<sup>14</sup> lõike 1 järgi on igal inimesel, keda on teavitatud jälitustoimingust, õigus taotleda tema kohta kogutud jälitustoimingu materjaliga (sh teabesalvestisega) tutvumist. See tähendab, et jälitusasutusel on kohustus jälitustoiminguga kogutud andmeid tutvustada vaid siis, kui inimene on ise selleks soovi avaldanud.

Kümne aasta jooksul jälitusasutusi kontrollides on õiguskantsleri nõunikud tutvunud enam kui 700 jälitustoimikuga. Nende põhjal saab öelda, et suurem osa inimestest, keda on jälitustoimingu tegemisest teavitatud, ei soovi enda kohta kogutud teabega tutvuda. Enamasti käiakse materjaliga tutvumas koos advokaadiga kaitseõiguse realiseerimise eesmärgil, mõnikord ka lihtsalt uudishimust. Neist teavitatud inimestest, kelle õigusi on oluliselt riivatud kellegi teise suhtes tehtud toimingu käigus, soovivad jälitusteabega tutvuda vähesed. Seega ei ole põhjendatud teha jälitusandmeid automaatselt kättesaadavaks kõigile inimestele, keda on jälitustoimingust teavitatud. Neile peab jääma võimalus ise otsustada, kas nad soovivad jälitusteabega tutvuda või mitte.

Riigikogu menetluses oleva [eelnõuga](#) plaanitakse KrMS § 126<sup>14</sup> muuta selliselt, et kahtlustatavale tutvustatakse tema kohta jälitustoiminguga kogutud andmeid hiljemalt kriminaalasja kohtueelse menetluse lõpuleviimisel koos kriminaaltoimikuga. Kahtlustatavale tutvustatakse ka neid andmeid, mida pole kriminaaltoimikusse tõendina lisatud. Nii on võimalik senisest paremini tagada kahtlustatavale ka kaitseõiguse teostamine.

Lugupidamisega

*/allkirjastatud digitaalselt/*

Ülle Madise

Koopia: Justiits- ja Digiministeerium

Odyn Vosman 693 8405 [Odyn.Vosman@oiguskantsler.ee](mailto:Odyn.Vosman@oiguskantsler.ee)